

СЛОВО ДО ЧИТАЧА

Цього року виповнюється 60 років від дня закінчення Другої світової війни, зокрема 9 травня Україна і весь світ відзначали день Перемоги над нацистською Німеччиною.

Нашій країні ця війна принесла надзвичайно багато жертв. У першу чергу це стосується саме українського народу. Друга світова війна для українців почалась ще навесні 1939 року, коли було знищено незалежну Карпатську Україну, а закінчилась майже в середині 1950-х, коли остаточно було придушено повстанський рух в Західній Україні.

Великих втрат зазнали й інші народи нашої країни, в першу чергу євреї і цигани, які стали об'єктом цілеспрямованого нацистського геноциду. В ці сумні дні ми маємо згадати також тих, хто протягом війни був підданий масовим репресіям та примусовому виселенню з боку радянської влади (українці, поляки, кримські татари, німці, греки, вірмени, румуни тощо). Численними жертвами цивільного населення супроводжувалися український і польський національно-визвольні рухи.

Взагалі, складні питання історії народів України під час Другої світової війни потребують всебічного фахового обговорення і комплексного наукового дослідження. Але задля цього треба усвідомлювати, що дослідження настільки гострих і актуальних питань завжди знаходиться під тиском зовнішніх позанаукових чинників.

На жаль, суб'єктивні фактори впливають на науковий процес, починаючи від вибору теми дослідження і відбору історичних фактів і закінчуючи трактуванням історичних подій і оцінкою історичних явищ. Наслідком цього є продукування нових історичних міфів.

На перешкоді цьому, по-перше, має стати індивідуальна і колективна наукова рефлексія, а по-друге, наукова спільнота повинна напрацювати певні механізми, які здатні знівелювати дію суб'єктивних чинників. Ці механізми слід задіяти вже на етапі планування дослідження і продовжуватись після появи його друкованих результатів, тобто в процесі публічного рецензування і громадського обговорення.

Головною ланкою такого механізму мало б стати створення постійних і тимчасових творчих колективів (товариств, асоціацій), об'єднаних не місцем роботи, а спільною сферою наукових інтересів. Безумовно, їх поява може бути результатом виключно добровільного волевиявлення учасників. Робота таких колективів створила б можливість не тільки нового

погляду на давно досліджені питання. Вкрай важливим є введення до наукового поля проблем, які до цього часу або взагалі не були об'єктом фахового історичного дослідження, або висвітлювались поодинокими вченими, часто-густо з вкрай ідеологізованих позицій.

Серед таких питань можна виділити:

- порівняльний аналіз долі різних етнічних і конфесійних спільнот під час війни;
- релігійна, громадська і політична думка народів України напередодні, в часи і після війни;
- форми національного життя народів України під час війни і проблема національної колаборації;
- побутові міжнаціональні відносини у різних регіонах України під час війни;
- міжнаціональні взаємини у регулярних та партизанських збройних формуваннях, що діяли на теренах України під час війни;
- національна (расова) політика воюючих сторін.

Треба усвідомлювати, що подальша суб'єктивізація (і, як кінцевий наслідок, депрофесіоналізація) історичних досліджень найбільш гострих моментів історії України в свою чергу запобігає можливості дійти громадської згоди. Разом з тим вона негативно впливає на імідж історичної науки та істориків як таких, а відтак залишає їх на узбіччі державного будівництва і громадського життя, не дає змоги набути відповідного соціального впливу і статусу.

Ми сподіваємось, що цей збірник стане вагомим кроком на шляху подолання зазначених негативних тенденцій, надасть поштовх для подальшого розгортання комплексних високопрофесійних досліджень складних питань історії нашої країни.

Редколегія